

SINTEZA CELOR MAI IMPORTANTE AMENDAMENTE OPERATE PRIN LEGEA NR. 136/2024 ÎN NORMELE PRIVIND INFRAȚIUNILE ECONOMICE

THE SYNTHESIS OF THE MOST IMPORTANT AMENDMENTS OPERATED BY LAW NO. 136/2024 IN THE NORMS REGARDING ECONOMIC CRIMES

CZU: 343.37:340.13

<https://doi.org/10.59295/spd2024j.02>

Serghei BRÎNZA,

ORCID: 0000-0001-5937-3926

e-mail: decan.dreptusm@yahoo.com

Universitatea de Stat din Moldova

Vitalie STATI,

ORCID: 0000-0003-1371-4961

e-mail: stativitalie71@gmail.com

Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The purpose of the article is to establish the causes and effects of the main amendments that were made by Law no. 136/2024 in Chapter X “Economic crimes” of the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova. To achieve this goal, the following objectives were drawn: revealing the appropriateness, coherence, consecutiveness and predictability of the analyzed amendments; examination of the difficulties and advantages that could characterize the interpretation and application of the criminal norms that were modified by the respective amendments. The logical method, the systemic method and the historical method served as the methods used to achieve the above-mentioned goal and objectives. The analyzed amendments are, for the most part, appropriate, coherent, consecutive and predictable. However, the legislator has shown in some cases inconsistency, selectivity and lack of transparency, and, in addition, has ignored the systemic nature of national legislation. These deficiencies have the potential to create difficulties in the process of interpreting and applying the criminal law.*

Keywords: *repeal; amendment; economic crimes; change; substitution.*

Cuvinte-cheie: *abrogare; amendament; infracțiuni economice; modificare; substituire.*

INTRODUCERE

Scopul articolului rezidă în investigarea cauzelor și efectelor principalelor amendamente care au fost operate în Capitolul X „Infracțiuni economice” din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) prin Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative [1] (în continuare – Legea nr. 136/2024). Întru realizarea acestui scop, au fost trasate următoarele obiective: relevarea oportunității, coerenței, consecvenței și predictibilității amendamentelor care au fost operate în Capitolul X din partea specială a CP RM prin Legea nr. 136/2024; analiza

dificultăților și a avantajelor ce ar putea caracteriza interpretarea și aplicarea normelor penale care au suportat respectivele amendamente.

MATERIALE ȘI METODE

În calitate de metode utilizate pentru realizarea scopului și obiectivelor sus-menționate au servit metoda logică, metoda sistemică și metoda istorică. Au fost analizate: art. 240, 244², 245¹⁰, 248, 251, 255 și 257¹ CP RM; art. 107 și 265¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova (în continuare – CC RM); Legea nr. 136/2024, etc.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

1. În rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 136/2024, în dispozițiile alin. (1)-(3) art. 240 CP RM, cuvântul „însușire” a fost substituit cu cuvântul „sustragere”. Această modificare constituie un exemplu de aplicare a regulii stabilite la lit. c) alin. (1) art. 54 al Legii nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative [2]. În acord cu această regulă, terminologia utilizată într-un act normativ trebuie să fie constantă și uniformă. Trebuie de menționat că, în rezultatul adoptării Legii nr. 136/2024, substituirea cuvântului „însușire” cu cuvântul „sustragere” a fost operată nu doar în art. 240 CP RM. Remanieri asemănătoare au fost efectuate în art. 191 și 196 CP RM. Totuși, legiuitorul nu a dat dovadă de consecvență. Aceasta deoarece în art. 192¹, 192² și 275 CP RM se utilizează în continuare termenul „însușire”, deși ar trebui să fie folosit termenul „sustragere”.

2. O altă modificare, operată în art. 240 CP RM, constă în abrogarea prevederii de la lit. a) alin. (4). Această dispoziție prevedea agravarea răspunderii în ipoteza săvârșirii infracțiunii de două sau mai multe persoane.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza Legii nr. 136/2024, găsim argumentele în favoarea modificării analizate: „Sanționarea mai drastică atunci, când mai multe persoane sunt prezente, își are, în principal, rațiunea în faptul că o pluralitate de făptuitori este de natură să mărească forța de acțiune a acestora, capacitatea lor de intimidare și de înfrângere a rezistenței victimelor, așa cum este cazul unora dintre infracțiunile contra patrimoniului, a infracțiunilor de violență, infracțiunilor sexuale sau a altora de acest gen. Or, atunci când avem în vedere infracțiuni de natură economică, de corupție, de obținere frauduloasă de fonduri ori falsuri, săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane nu duce automat la urmări de cele de mai sus și nici la sporirea consecințelor faptei.” [3].

În principiu, aceste argumente pot fi acceptate. Ele sugerează că, în cazul infracțiunilor „de natură economică, de corupție, de obținere frauduloasă de fonduri ori falsuri” [3], ar putea să se aplice, dacă o impune natura juridică a faptei comise, agravanta de la lit. c) alin. (1) art. 77 CP RM: „săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participare” [4]. Totuși, legiuitorul nu a fost consecvent nici de această dată. Or, circumstanța agravantă „de două sau mai multe persoane” este prezentă în continuare în art. 241, 245, 248¹, 249, 253, 261¹, 276, 325¹, 332², 361 și altele din CP RM. Infracțiunile, prevăzute

de toate aceste articole, nu sunt îndreptate contra patrimoniului, nu presupun aplicarea violenței, nu au un caracter sexual. Drept urmare, avem îndoieli legate de temeinicia păstrării agravantei în cauză în aceste articole.

3. Următorul amendament, pe care-l vom examina, se referă, de asemenea, la art. 240 CP RM. Avem în vedere completarea dispoziției de la lit. c) alin. (4) art. 240 CP RM cu cuvintele „cu folosirea situației de serviciu” [1].

În Nota informativă la proiectul care stă la baza Legii nr. 136/2024, se arată: „În conținutul mai multor norme de incriminare [...] se regăsește agravarea răspunderii în cazul faptei săvârșite de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional. Faptul, că agravanta este dată pur și simplu de calitatea făptuitorului, [...] denotă o cauză nejustificată de agravare a răspunderii penale. Or, în accepțiunea noastră, o asemenea agravantă poate fi reținută numai în cazul în care infracțiunile au fost comise în exercițiul sau în legătură cu exercițiul prerogativelor specifice funcției sau profitând de autoritatea specifică funcției publice.” [3].

Fără doar și poate, aceste argumente sunt plauzibile. Nu este clar, totuși, de ce legiuitorul a fost selectiv. Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 337, 338² și 340¹ CP RM, răspunderea se agravează în continuare luându-se în considerare doar calitatea de factor de decizie a subiectului infracțiunii, ignorându-se împrejurarea dacă acesta își folosește situația de serviciu sau nu. Din păcate, în Nota informativă la proiectul care stă la baza Legii nr. 136/2024, lipsesc clarificările referitoare la un astfel de tratament diferențiat. De aceea, nu este clar dacă legiuitorul a omis din neglijență sau intenționat să completeze prevederile corespunzătoare din art. 337, 338² și 340¹ CP RM cu sintagma „cu folosirea situației de serviciu” [1].

4. O altă remaniere, realizată prin Legea nr. 136/2024, vizează art. 244² CP RM. Până la intrarea în vigoare a acestei legi, articolul în cauză se aplica în raport cu manipularea doar pe piața gazelor naturale. După intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, acțiunea art. 244² CP RM a fost extinsă asupra manipulării pe piața energiei electrice. Amendamentul analizat este firesc, luând în considerare că, prin Legea nr. 414 din 22.12.2023 pentru modificarea unor acte normative [5] (în continuare – Legea nr. 414/2023), a fost revizuită Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică [6] (în continuare – Legea nr. 107/2016). Drept urmare, a apărut necesitatea aplicării răspunderii penale pentru manipularea pe piața energiei electrice. Nu poate fi pus la îndoială efectul pozitiv al completării art. 244² CP RM. Nedumerește faptul că legiuitorul nu a dat dovadă de fermitate și nu a făcut pasul următor. Or, în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 414/2023, în Legea nr. 107/2016 a fost interzisă nu doar manipularea pe piața energiei electrice, ci și utilizarea abuzivă a informațiilor privilegiate pe aceeași piață. Aceasta o confirmă art. 85¹ al Legii nr. 107/2016. Cu toate acestea, art. 244³ CP RM nu a fost modificat prin Legea nr. 136/2024. Acest articol prevede răspunderea pentru utilizarea abuzivă a informațiilor privilegiate pe piața gazelor naturale, nu și pentru utilizarea abuzivă a informațiilor privilegiate pe piața energiei electrice.

5. Următorul amendament se referă la art. 245¹⁰ CP RM. Până a intra în vigoare Legea nr. 136/2024, articolul respectiv prevedea răspunderea pentru obținerea ilegală și/sau divulgarea informațiilor ce constituie secret comercial sau bancar. După ce Legea nr. 136/2024 a intrat în vigoare, a devenit posibilă apărarea prin art. 245¹⁰ CP RM a relațiilor sociale cu privire la inviolabilitatea nu doar a secretului comercial și a secretului bancar, ci și a secretului fiscal. Pe această cale, art. 245¹⁰ CP RM a fost pus în concordanță cu norma de rezervă, și anume – cu art. 107 CC RM, în care este stabilită răspunderea pentru obținerea fără consimțământul titularului a informațiilor care constituie secret comercial, bancar sau fiscal în scopul divulgării sau folosirii lor ilegale, dacă aceasta nu constituie infracțiune. Art. 107 CC RM asigură protecția secretului fiscal încă din momentul intrării în vigoare a acestui cod. De aceea, se poate susține că remanierea art. 245¹⁰ CP RM prin Legea nr. 136/2024 asigură echilibrul între reglementările concurente și, totodată, permite diferențierea adecvată a răspunderii juridice pentru obținerea ilegală a secretului fiscal (la fel cum această diferențiere se face în cazul obținerii ilegale a secretului comercial sau a celui bancar).

6. În alt context, este de menționat că, în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 136/2024, în alin. (6) art. 248 CP RM, cuvintele „a materialelor explozibile” a fost substituit cu cuvintele „a materialelor explozive” [1]. Această modificare este de ordin redacțional, fiind menită să aducă terminologia din art. 248 CP RM în acord cu terminologia utilizată în Legea nr. 67 din 28.03.2024 privind regimul explozivilor de uz civil [7] (în continuare – Legea nr. 67/2024). Potrivit art. 3 al legii respective, prin „explozivi” se înțelege „materialele și articolele considerate ca fiind explozivi în recomandările Organizației Națiunilor Unite privind transportul produselor periculoase și care se încadrează în clasa 1 a acestor recomandări” [7]. Materialele și articolele considerate ca fiind explozive sunt descrise în Vol. I al Recomandărilor Națiunilor Unite privind transportul produselor periculoase [8].

7. În altă ordine de idei, în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 136/2024, în art. 251 CP RM a apărut sintagma „în proporții mari” [1]. Până la intrarea în vigoare a legii în cauză, art. 251 CP RM se aplica indiferent de valoarea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrare sau confiscate. După intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, valoarea bunurilor, care reprezintă obiectul material sau imaterial al infracțiunilor prevăzute la art. 251 CP RM, trebuie să se exprime în proporții mari. Dacă valoarea bunurilor respective mai mică, atunci se aplică art. 265¹ CC RM.

Este de precizat că acest din urmă articol a completat Codul contravențional în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 136/2024. Astfel, se poate susține că modificarea art. 251 CP RM și adoptarea art. 265¹ CC RM urmăresc același scop, și anume – diferențierea adecvată a răspunderii juridice pentru însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrare sau confiscate ori utilizarea lor în alte scopuri, săvârșită de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor.

8. Penultimul amendament, la care ne vom referi, vizează art. 255 CP RM. La modul concret, în rezultatul intrării în vigoare a legii respective, art. 255 CP RM a fost abrogat. Legiuitorul a recurs la această soluție, întrucât: 1) sfera de aplicare a art. 255 CP RM a fost redusă drastic în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 292 din 21.12.2007 privind modificarea și completarea unor acte legislative [9]; 2) terminologia din art. 255 CP RM nu a fost ajustată la realitățile economiei de piață. Drept urmare, acest articol și-a pierdut eficiența cu ani în urmă. Este de menționat că abrogarea art. 255 CP RM nu a generat o lacună în legislație. Locul acestui articol a fost luat de lit. d) alin. (3) art. 344 CC RM.

9. Încheiem investigația noastră cu completarea CP RM cu art. 257¹, care a fost înfăptuită prin Legea nr. 136/2024.

Premisele pentru apariția acestui articol în legea penală le-au reprezentat informațiile relatate pe parcursul ultimilor în mass-media, referitoare la posibilele încălcări ale regulilor de executare a construcțiilor cu cinci sau mai multe etaje [13]. Intenția de adoptare a art. 257¹ CP RM și-a găsit implementarea în Proiectul de lege nr. 216 din 2023 [10]. În Nota informativă la acest proiect se menționează *inter alia*: „Lucrările de construcție, executate în lipsa sau cu încălcarea actelor permissive, cu încălcarea normativelor în construcție, cu încălcarea legislației, sunt un fenomen tot mai des întâlnit în Republica Moldova, în special în localitățile urbane. [...] Desigur, riscul social este diferit în dependență de tipul construcției: în cazul construcțiilor de până la cinci nivele este mai mic, iar în cazul construcțiilor cu un număr mai mare de cinci nivele este foarte mare. [...] Pentru a preveni și combate fenomenul încălcărilor în construcție, este foarte important să prevedem sancțiuni pentru fiecare subiect cu atribuții decisive în procesul de apariție a unei construcții ilegale” [11]. În fine, adoptarea la 28.12.2023 a Codului urbanismului și construcțiilor [12] a consolidat temelia pentru apariția în Codul penal a art. 257¹ CP RM.

Trebuie de subliniat că acest articol nu constituie un exemplu de exces de reglementare penală. Sfera de aplicare a art. 257¹ CP RM este clar delimitată de sferele de aplicare ale altor norme penale și contravenționale. Aceasta se datorează câtorva particularități ale infracțiunii prevăzute la art. 257¹ CP RM: 1) obiectul material, și anume – construcția cu cinci sau mai multe etaje; 2) structura și conținutul faptei prejudiciabile care include următoarele două componente: I) acțiunea de proiectare, verificare, expertizare, autorizare, executare sau recepție a construcțiilor cu cinci sau mai multe etaje; II) acțiunea sau inacțiunea de încălcare a actelor normative în construcții, a documentației de urbanism și de amenajare a teritoriului, a prevederilor regimurilor certificatului de urbanism pentru proiectare sau a autorizației de construire privind: a) regimul de înălțime; b) aliniamentul stradal; c) indicii de densitate normată a populației; d) distanța normativă dintre construcții; 3) calitatea specială a subiectului infracțiunii, și anume – persoana care are obligația de a proiecta, a verifica, a expertiza, a autoriza, a executa sau a recepționa construcții, respectând actele normative în construcții, documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului, prevederile regimurilor certificatului de urbanism pentru proiec-

tare sau autorizația de construire privind: a) regimul de înălțime; b) aliniamentul stradal; c) indicii de densitate normată a populației; d) distanța normativă dintre construcții.

Având în vedere aceste considerente, se prezintă ca oportună incriminarea faptei prevăzute la art. 257¹ CP RM.

CONCLUZII

Se poate afirma că remanierele, operate în Capitolul X al părții speciale a CP RM, sunt, în cea mai mare parte, oportune, coerente, consecvente și predictibile. Ne referim la: 1) substituirea în alin. (1)-(3) art. 240 CP RM a cuvântului „însușire” cu cuvântul „sustragere”; 2) abrogarea lit. a) alin. (4) art. 240 CP RM; 3) completarea lit. c) alin. (4) art. 240 CP RM cu cuvintele „cu folosirea situației de serviciu”; 4) extinderea sferei de aplicare a art. 244² CP RM asupra pieței energiei electrice; 5) extinderea sferei de protecție a art. 245¹⁰ CP RM asupra secretului fiscal; 6) înlocuirea în art. 248 CP RM a cuvântului „explozibile” cu cuvântul „explozive”; 7) completarea art. 251 CP RM cu sintagma „în proporții mari”; 8) abrogarea art. 255 CP RM; 9) completarea CP RM cu art. 257¹.

Cu toate acestea, legiuitorul a dat dovadă în unele cazuri de inconsecvență, selectivitate și lipsă de transparență, și, în afară de aceasta, a ignorat caracterul sistemic al legislației naționale. Ne referim la: 1) omisiunea de a substitui cuvântul „însușire” cu cuvântul „sustragere” în art. 192¹, 192² și 275 CP RM; 2) păstrarea circumstanței agravante „de două sau mai multe persoane” în art. 241, 245, 248¹, 249, 253, 261¹, 276, 325¹, 332², 361 și altele din CP RM; 3) omisiunea de a completa prevederile corespunzătoare din art. 337, 338² și 340¹ CP RM cu sintagma „cu folosirea situației de serviciu”; 4) omisiunea de a extinde sfera de aplicare a art. 244³ CP RM asupra pieței energiei electrice. Considerăm că astfel de carențe fac dificilă interpretarea legii penale în corespundere cu principiul legalității, generând astfel riscul încălcării art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

REFERINȚE

1. Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 245-246.
2. Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 7-17.
3. *Nota informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și Codului contravențional)*. În: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6497/language/ro-RO/Default.aspx> [Accesat 17.07.2024]
4. Codul penal al Republicii Moldova: În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129.

5. Legea nr. 414 din 22.12.2023 pentru modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 497.
6. Legea nr. 107 din 27.05.2016 cu privire la energia electrică. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 193-203.
7. Legea nr. 67 din 28.03.2024 privind regimul explozivilor de uz civil. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 184-187.
8. *UN Recommendations on the Transport of Dangerous Goods – Model Regulations Twenty-first revised edition*. În: <https://unece.org/rev-21-2019> [Accesat 17.07.2024]
9. Legea nr. 292 din 21.12.2007 privind modificarea și completarea unor acte legislative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 28-29.
10. *Proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 (art. 257)*. În: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/6539/language/ro-RO/Default.aspx> [Accesat 17.07.2024]
11. *Nota informativă la Proiectul de lege pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 (art. 257)*. În: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/6539/language/ro-RO/Default.aspx> [Accesat 17.07.2024]
12. Codul urbanismului și construcțiilor al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 41-44.
13. A se vedea, de exemplu: *Locuitori din Durlești semnalează ilegalități la construcția unui bloc locativ*. În: <https://stiri.md/article/social/locuitori-din-durlesti-semnaleaza-ilegalitati-la-constructia-unui-bloc-locativ> [Accesat 17.07.2024]; *Mai mulți locatari din strada Ciocârliei, indignați de construcția neautorizată a unui bloc*. În: https://www.ipn.md/ro/mai-multi-locatari-din-strada-ciocarliei-indignati-de-constructia-7967_1093025.html [Accesat 17.07.2024]; *Oamenii versus construcțiile problematice și deciziile instanțelor judecătorești*. În: <https://primariamea.md/news/oamenii-versus-construcitiile-problematic-si-deciziile-instantelor-judecatoresti> [Accesat 17.07.2024]